

Željka Turk Joksimović

Industrijska baština u knjižnici

Industrijska baština Siska – prošlost i sadašnjost

Knjižnica Božidara Adžije, Zagreb

16. veljače – 16. ožujka 2021.

AUTORI IZLOŽBE: Vlatko Čakširan, Miroslav Arbutina,
Stanko Abadžić, Damir Matijević, Janko Belaj

Foto Knjižnica Božidara Adžije,
Zagreb

Jedna od najdojmljivijih industrijskih baština u Hrvatskoj, ona sisačka, predstavljena je u Knjižnici Božidara Adžije u Zagrebu izložbom pod naslovom *Industrijska baština Siska – prošlost i sadašnjost*. Putujuća izložba koja je obišla Osijek, Karlovac, Rijeku, Bruxelles i Labin mogla se, dakle, pogledati i u Zagrebu. Nastala je u suradnji s Gradskim muzejom Sisak i fotogalerijom Siscia Obscura. Autor izložbe Vlatko Čakširan, ravnatelj Gradskog muzeja Sisak, i četiri fotografa – Stanko Abadžić, Damir Matijević, Janko Belaj i Miroslav Arbutina – predstavili su bogatu industrijsku baštinu grada. Fotografiji su nakon 2015. nekoliko puta boravili u Sisku i fotografirali stara industrijska postrojenja, što je na kraju uobličeno u veliku tematsku izložbu.

Ovi vrhunski fotografiji aktova, reklama, dokumentarnih i *street* fotografija sada su zabilježili povijesnu priču grada svojim prepoznatljivim, osobnim fotografskim rukopisom, tematizirajući nepoznat prostor starih, napuštenih i slabo osvijetljenih građevina. Na taj su način svojim majstorskim umijećem komponiranja svjetla i tame nastojali dokumentirati i promovirati nekad vrlo jaku industrijsku baštinu u svrhu razvoja kulturnog i turističkog potencijala grada.

Tematska izložba, postavljena u cijelom izložbenom prostoru knjižnice, sastojala se od 20 plakata dimenzija 70 x 100 cm i 40 fotografija u formatu 40 x 50 cm. Veliki formati plakata postavljeni su na metalnim postoljima, a u nedostatku izložbenog prostora, postav se proširio i na prozore, pa je tako obuhvaćena i zaokružena cijela izložba.

Na plakatima su detaljno opisani i objašnjeni lokaliteti industrijske baštine, njihov nastanak i razvoj, a dočarali su bogatu kulturno-povijesnu dimenziju grada. Cilj je bio povećati svijest o vrijednosti objekata i kulture kako bi se omogućilo aktivno sudjelovanje lokalnog stanovništva u očuvanju i povezivanju postojeće industrijske baštine s kreativnom industrijom. Bogata industrijska baština detaljno je opisana i objašnjena na plakatima velikih dimenzija, pa je stoga bila lako čitljiva i razumljiva.

Industrijska baština Siska obuhvaća nekoliko lokaliteta i građevina: Holandsku kuću, lučka postrojenja, Stari most, Tvornicu alkoholnih pića Petra Teslića – Segestica, Ciglarsku grabu, Gradsku munjaru, Željeznički kolodvor, Pivovaru, Vodotoranj, Park skulptura Željezare Sisak i Institut Metalurškog kombinata Željezara Sisak.

Zahvaljujući industriji, čiji počeci sežu u drugu polovicu 19. stojeća, točnije u 1855., grad Sisak predstavljao je važno gospodarsko središte. Te godine na prostoru Vojnoga Siska doseljeni Čeh Novak gradi postrojenje pivovare na desnoj obali Kupe, koja se poslije pretvara u tvornicu slada i leda, a zatim i u skladište. Zgrada stare pivovare najstariji je industrijski objekt u gradu Sisku. Danas se na mjestu stare pivovare nalazi gradsko klizalište na Zibelu.

Holandska kuća iz 1860. bila je veliko žitno skladište. Smještena u samom centru grada, služila je kao trgovački prostor u prizemlju sa skladištem na katu. Posebna je po svojoj grednoj konstrukciji koja prostoru daje poseban ugođaj.

Holandska kuća u današnjim danima postaje mjesto za prezentaciju industrijske baštine grada Siska.

Foto Knjižnica Božidara Adžije, Zagreb

Sisačka luka gradi se u drugoj polovici 19. stoljeća. Prošire se sve do zgrade Malog kaptola, gdje je prolazila i željeznička pruga. Radi lakše manipulacije robom, gradska je općina 1902. kod Malog kaptola postavila parnu dizalicu, a kasnije i elevator kod željezničkih skladišta na mjestu gdje se sada nalaze velike dizalice. Luka je modernizirana na način da joj se zadrži stari izgled.

Foto Knjižnica Božidara Adžije, Zagreb

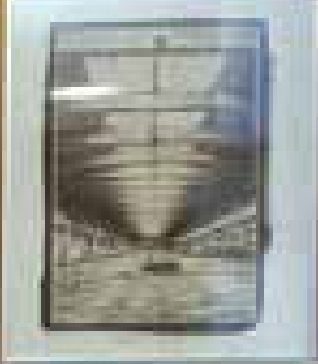
Izgradnja Starog mosta u Sisku trajala je od 1925. do 1934., kada je most stavljen u promet, čime je postao prvi most takve vrste na području grada Siska. Most je građen od opeke prema projektu Milivoja Frkovića, a sastoji se od četiri velika luka koji čine prepoznatljiv vizualan simbol grada, nedavno oštećen u potresu, no još uvijek funkcionalan za prijevoz automobila u jednom smjeru i pješake.

Tvornica alkoholnih pića osnovana je 1919., a nakon 1923., kada Petar Teslić postaje i većinski vlasnik, tvornica se modernizira i obnavlja. Nakon Drugog svjetskog rata tvornica mijenja ime u Segestica. Nakon pivovare u gradu niču i parne pilane te ciglane. Ciglarska industrija razvija se ponajviše angažmanom i znanjem talijanskih poduzetnika. Najpoznatija je ciglana Mije Popovića, koja je danas prenamijenjena u rekreativnu zonu s brojnim sadržajima. Nakon njegove ciglane, u razdoblju poslije Drugog svjetskog rata formira se ciglana Odra. Do kraja 1970-ih godina ciglarska industrija prestaje s radom i do danas su očuvane samo ciglarske grabe na rubnim dijelovima grada.

Gradsku munjaru iz 1907. izgradio je Čeh František Križik. Munjara je proizvodila istosmjernu struju, no s vremenom nije uspijevala namiriti sve potrebe grada Siska. Djelovala je sve do 1947., kada prestaje s radom zbog spajanja grada na dalekovod izmjenične struje. Zgrada Gradske munjare nalazi se na istoj lokaciji, u zapuštenom stanju.

Željeznički kolodvor Sisak datira iz 1862., kada je otvorena željeznička pruga Sisak – Zagreb – Zidani Most. Do tada se

Small, illegible text label mounted on the wall below the top row of photographs.

promet odvijao isključivo rijekom pa je željeznički kolodvor s prihvatom putnika i robe imao veliko značenje za razvoj grada. Projekt vodotornja dizajnirala je zagrebačka arhitektica Minka Jurković 1943., a njime je grad Sisak dobio vodovodnu mrežu i pitku vodu, čime je postao najvažniji infrastrukturni objekt grada.

Park skulptura Željezare u Sisku nastajao je 1970-ih godina u okviru radničkog naselja Metalurškog kombinata Željezara u Sisku. Radničko naselje bilo je najmoderniji urbanistički sklop poslijeratnog Siska s ukupno 38 skulptura koje su izradili umjetnici s prostora bivše Jugoslavije, a danas predstavljaju zaštićeno kulturno dobro na državnoj razini.

Zgrada Instituta Metalurškog kombinata Željezare Sisak nastala je 1960. i predstavlja primjer kvalitetne prenamjene industrijskog prostora, s obzirom na to da je djelovala kao središnji prostor za brojna istraživanja kvalitete proizvodnih procesa i finalnih proizvoda od metala koji su nastajali u tvornici. Temelji za tešku industriju postavljeni su nakon Prvog svjetskog rata, a sam početak veže se uz Tvornicu tanina. Godine 1927. započinje s radom INA Rafinerija, a 1938. započinju radovi na izgradnji Talionice Caprag, kasnije Željezare Sisak.

Industrijska postrojenja bila su važan dio identiteta grada, no doživjela su propadanja ili zatvaranja tijekom različitih povijesnih razdoblja. Tvornice su se zatvarale, a tvorničke zgrade napuštale. U jednom trenutku napušteni industrijski objekti postaju kulturna baština kojoj je cilj da se ne zaboravi

povijest u svim svojim mijenama. Uloga implementacije industrije jednog grada u suvremeni život i njegove sadržaje svakako je težak i hvalevrijedan posao koji iziskuje trud čitave zajednice. Gradski muzej Sisak i fotogalerija Siscia Obscura svakako su na dobrom putu osvijestiti i predstaviti javnosti respektabilnu povijest jednoga grada, nekad velikog industrijskog središta.

U sklopu svih tih težnji Gradski muzej Sisak već niz godina organizira manifestaciju *Dani industrijske baštine grada Siska*. Manifestacija obuhvaća izložbe, predavanja, prezentacije, obilaske lokacija, dječje radionice i niz drugih događanja kojima je cilj upoznavanje javnosti s bogatom industrijskom baštinom Siska i njezinim potencijalima. ✕